

KAS MAZINĀTU BADU PASAULĒ?

Vienlīdzīgas iespējas visiem lauksaimniecībā strādājošiem, jo īpaši sievietēm un jauniešiem jaunattīstības valstīs.

Pētījumu un inovāciju veikšana mazo zemnieku labā, nevis korporāciju ietekmes palielināšanai.

Atbalsts ģimeņu saimniecībām un sīkzemniekiem, kuri pabaro sevi un lielāko daļu pasaules.

Godīgās tirdzniecības veicināšana, nepieļaujot, ka dažādi mākslīgi radīti apstākļi ietekmē zemnieku izdzīvošanu.

Izpratnes par pārtikas ražošanu un tās vērtību, kā arī veselīgu uzturu veidošana jau skolā.

Vietējās tirdzniecības un ekonomikas veicināšana, primāri ar pārtiku nodrošinot vietējos iedzīvotājus.

Agroekoloģiska saimniekošana, audzējot pārtiku videi draudzīgi, sociāli un ekonomiski ilgtspējīgi.

Humanitārās palīdzības politika, kas primāri ar pārtiku nodrošina grūtnieces, bērnus un zīdaiņus.

"Materiāls izstrādāts Latvijas Platformas attīstības sadarbībai projekta "Glokalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015" ietvaros ar Eiropas Savienības (90%), Sabiedrības integrācijas fonda (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas (4,58%) finansiālu atbalstu. Materiāla autors - Agita Pusvilka. Par materiāla saturu atbild Agita Pusvilka un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli."

LAPAS

GLOKALIZĀCIJA

VIETĒJĀ ATSLĒGA GLOBĀLAI ATTĪSTĪBAI

@LAPAS_LV

VIEDOKĻA RAKSTS

ATBILDĪGS PĀRTIKAS PATĒRIŅŠ – VIETĒJĀS RĪCĪBAS IETEKME UZ PĀRĒJO PASAULI

Strauji pieaugot pasaules iedzīvotāju skaitam un palielinoties urbanizācijai un sociālajai nevienlīdzībai, arvien biežāk tiek uzdots jautājums “Kā pabarot pasauli?”. Lai gan tiesības saņemt pilnvērtīgu uzturu jau vairākus gadu desmitus ir noteiktas starptautiskos cilvēktiesību dokumentos,¹ bada samazināšana pasaulē joprojām ir liels globāls izaicinājums. Līdz šim lauksaimniecības produktivitātes un ražīguma kāpināšana ir bijis vadošais piedāvājums bada samazināšanai, taču pieredze rāda, ka šim risinājumam ilgākā laika posmā ir **negatīva sociālā un vides ietekme**. Dominējošās lauksaimniecības ražošanas sistēmas ir novedušas pie vides

degradācijas, klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, ūdens resursu izšķērdēšanas un piesārņojuma, augsnes noplicināšanās un atkarības no neatjaunojamiem resursiem,² tādejādi atsevišķos reģionos bada problēmu padziļinot vēl vairāk. Mūdienu pārtikas sistēmas ir balstītas uz “**lielizmēra ekonomiku**”,³ tām raksturīgi lēti un apstrādāti produkti, izejvielu iegūšana no dažādām pasaules malām, diētas maiņa, aptaukošanās un pārtikas izraisītu slimību pieaugums, lielo korporāciju nekontrolētā rīcība, vietējo ražotāju izstumšana un pārlieta atkritumu radīšana.

Politiskās nostādnes

2000. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma Tūkstošgades attīstības mērķus,⁴ kuros kā pirmo iekļāva apņemšanos līdz 2015. gadam par 50% samazināt nabadzību un badu pasaulē. Lai arī mērķis ir daļēji

sasniegts,⁵ joprojām katrs devītais pasaules iedzīvotājs cieš badu vai nesaņem pietiekamu uzturu.⁶ ANO Post-2015 samītā Ņujorkā 2015. gada septembrī tika apstiprināti jaunie ilgtspējīgas attīstības

¹ <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml#a25>

² Pārtikas sistēmas ir balstītas uz neatjaunojamo dabas resursu, piem., ūdens, nafta, akmeņogles, dažādi metāli lielu patēriņu. Jo īpaši daudz resursu tiek tērēts, lai saražotu sintētiskos minerālmēslus un pesticīdus, intensīvi lietotu lauksaimniecības tehniku, pārstrādātu produktus un pārvadātu produktus garās loģistikas ķēdēs.

³ Lielizmēra ekonomika (ang.economy of scale) – pārtikas sistēmas modeļi, kas pieprasa nepārtrauktu efektivitātes paaugstināšanu, lai samazinātu produktu cenas un palielinātu ražošanas apjomus, to panākot ar vertikālo saplūšanu, specializāciju un globālo tirdzniecību.

⁴ <http://www.mfa.gov.lv/newyork/informacija-par-ano/latvija-ano/tukstosgades-attistibas-merki>

⁵ Laika periodā no 1990. līdz 1992. gadam – 23.6 %, 2011. – 2013. gadā – 14.3 %. Avots: http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/UNDP_MDGReport_EN_2014Final1.pdf

⁶ Kopš 1990. -1992. gada badacietēju skaits pasaulē samazinājies par 17 %. 2014.g.– 805 milj., 2011. – 2013.g. – 842 milj., 2010. - 2012.g. – 868 milj. FAO, IFAD and WFP. 2014. The State of Food Insecurity in the World 2014. Strengthening the enabling environment for food security and nutrition. Rome, 2014. <http://www.fao.org/3/a-i4030e.pdf>

mērķi,⁷ kas bada samazināšanai nosaka “nodrošināt pārtikas drošību un adekvātu uzturu visiem, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.”

Meklējot patiesos cēloņus un ilgtspējīgus risinājumus bada samazināšanai, atsevišķi zinātnieki, starptautiskas un nacionāla mēroga nevalstiskās organizācijas, norādījušas, ka badacietēju skaitu pasaulē iespējams samazināt, veicot sistēmiskas izmaiņas, kas vērstas uz pārtikas suverenitātes nodrošināšanu un pārtikas drošību.

Pārtikas drošība pastāv tad, kad visiem cilvēkiem vienmēr ir fiziska un finansiāla pieeja pietiekamai, drošai un uzturvielām bagātai pārtikai, lai nodrošinātu aktīvu un veselīgu dzīvi.

Pārtikas suverenitāte ir cilvēku tiesības uz veselīgu un kulturāli akceptējamu pārtiku, kas ir ražota ar ekoloģiskām un ilgtspējīgām metodēm, un cilvēku tiesības noteikt savas pārtikas un lauksaimniecības sistēmas.⁸

Ilgspējīgas lauksaimniecības sistēmas sasaiste ar pārtikas drošību ir liels solis ceļā uz bada problēmas risināšanu, taču rezultāti būs atkarīgi no ieviestajām aktivitātēm. Lielākā daļa visnabadzīgāko pasaules iedzīvotāju ir **sīkzemnieki**. Mazo saimniecību darbību ierobežo galēja nabadzība, vājas īpašumtiesības, slikta piekļuve tirgiem un finanšu pakalpojumiem, neaizsargātība pret satricinājumiem un ierobežotas iespējas uzņemties risku.⁹ Lai nodrošinātu

ilgtspējīgu lauksaimniecības attīstību, attīstītajām valstīm ir jāpārtrauc subsidēt neilgtspējīgas lauksaimniecības prakses un jāatbalsta tādas saimniekošanas sistēmas, kas ne tikai nodrošina tirgu ar pārtiku, bet arī citus labumus sabiedrībai. **Ilgspējīgai lauksaimniecības produktu ražošanai** ir jābūt tādai, kas balstās uz resursu konservāciju un reģenerāciju, zemu resursu izmantošanu, ķīmiskā mēslojuma aizstāšanu ar nesintētisko mēslojumu, neatkarību no neatjaunojamiem enerģijas avotiem, barības vielu atkārtotu apriti, ūdens saudzīgu un efektīvu izmantošanu, tā piesārņojuma samazināšanu, bioloģisko insektu un slimību kontroli, senu, klimata apstākļiem atbilstošu un pret slimībām un kaitēkļiem izturīgu sēklu un dzīvnieku šķirņu lietošanu, pašapgādi ar dzīvnieku barību un sēklas materiālu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un pavairošanu. **Ilgspējīgas lauksaimniecības attīstība nav iespējama bez saimniecību dzīvotspējas nodrošināšanas, tāpēc liela nozīme ir vietējo un reģionālo tirgu attīstībai.**¹⁰

Eiropas Savienība (ES) un Amerikas Savienotās valstis (ASV) ir lielākās palīdzības sniedzējas partnervalstīs. Tajā pašā laikā ASV un ES dalībvalstis ir arī lielākās pārtikas eksportētājas, tāpēc šo valstu lauksaimniecības politika ietekmē ne vien vietējo lauksaimnieku un iedzīvotāju labklājību, bet arī attīstības valstu lauksaimniekus, kuriem jākonkurē ar subsidētu lauksaimniecības produktu zemajām cenām.¹¹ Kā norādījušas sabiedriskās, lauksaimnieku un vides

⁷ ANO sintēzes ziņojumu un jauno mērķu piedāvājumu lasiet šeit: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700

⁸ Vairāk par pārtikas suverenitāti: <http://www.foodsovereignty.org/>

⁹ turpat

¹⁰ IAASTD (2009) Agriculture at a Crossroads: International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development. Synthesis Report. International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development (IAASTD), Island Press, Washington DC, 9.lpp.

¹¹ Lauksaimniecības subsīdijas jeb atbalsta maksājumi ir 100 % valsts mērķfinansējums, kas paredzēts kādu noteiktu atbalsta programmu īstenošanai. Tieši maksājumi ir nozīmīgs atbalsts zemniekiem, tomēr vienlaicīgi tie kropļo globālo tirgu, piedāvājot lētākus produktus.

aizsardzības organizācijas, jaunā ES “Kopējā lauksaimniecības politika 2014. - 2020. gadam” (KLP) ir vērsta galvenokārt uz produktivitātes un ražīguma kāpināšanu, tādējādi ignorējot pārtikas suverenitātes nodrošināšanu un turpinot līdzšinējo politiku.¹² Lielu satraukumu radījušas arī notiekošās sarunas starp ASV

un Eiropas Komisiju par Transatlantiskā tirdzniecības līguma noslēgšanu (TTIP), kas apdraud ES dalībvalstu pašnoteikšanās tiesības un definētos pārtikas kvalitātes standartus. Līgums tiek dēvēts par Trojas zirgu un pret tā ratificēšanu jau iestājušās vairākas ES dalībvalstis.¹³

Individuālā rīcība – cilvēks cilvēkam

Jautājums „Kā pabarot pasauli?” varētu izklausīties nesaprotams tai cilvēces daļai, kura bauda industriālās lauksaimniecības un globālā pārtikas tirgus priekšrocības, ik dienu iepērkoties lielveikalos ar pārbagātiem pārtikas produktu plauktiem. Gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju (44%) uzskata, ka pārtikas drošība pasaulē nav aktuāls jautājums, un šis ir zemākais rādītājs ES valstīs.¹⁴ **Lai arī pārtikas drošības jautājums tiešām visvairāk skar jaunattīstības valstis,¹⁵ pastāvot globalizētām pārtikas sistēmām, lokālai**

rīcībai ir tieša ietekme uz globālo attīstību. Attīstīto valstu iedzīvotāji, pie kuriem pieder arī Latvijas iedzīvotāji,¹⁶ patērē lielu daļu pasaules lauksaimniecības radīto produktu (39 % pasaulē izaudzēto graudaugu un 41 % dzīvnieku valsts produktu), lai gan veido tikai 18 % no pasaules iedzīvotājiem.¹⁷ Šādā veidā rodas pārtikas patēriņa nevienlīdzība - līdzās miljoniem nepaēdušo ir miljoni, kuri ēd pārāk daudz un kuru veselību negatīvi ietekmē pārēšanās.¹⁸

Atbildīga pārtikas patēriņa stūrakmeņi

Veselīgas un sezonālās vietējās pārtikas izvēle

Pārtikas uzņēmumi nosaka to, ko mēs ēdam – pārstrādātus, plastmasā sapakotus pārtikas produktus ar ilgu

derīguma termiņu un garu sastāvdaļu sarakstu, kurā iekļauti konservanti, garšas pastiprinātāji, aromatizētāji un sintētiskās krāsvielas. Ēdieni ir piesātināti ar cukuru, rafinētu miltu produktiem, hidrogenētām

¹² <http://nyelenieurope.net/europeanfooddeclaration/declaration/lv.html>

¹³ <http://www.arc2020.eu/front/2014/12/opposition-growing-against-ttip-trojan-horse-in-eastern-europe/>

¹⁴ Special Eurobarometer 389 Europeans' Attitudes Towards Food Security, Food Quality And The Countryside, July 2012. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_389_en.pdf

¹⁵ 2014. gadā aprēķinātais “Globālās pārtikas drošības indekss” ietver informāciju par 109 pasaules valstīm, Latvija rādītājā nav ietverta. Plašāka informācija: <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country>

¹⁶ 2003. gadā Latvija ierindojās 50. vietā starp 175 valstīm pēc tautas attīstības indeksa un tika atzīta par attīstītu valsti. Vairāk: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/264/hdr_2003_en_complete.pdf. 2014. gadā Latvija ierindojās 48. vietā

¹⁷ The critical role of global food consumption patterns in achieving sustainable food systems and food for all, A UNDP Discussion Paper, 2012. <http://fletcher.tufts.edu/CIERP/~media/Fletcher/Microsites/CIERP/Publications/2012/UNEP%20Global%20Food%20Consumption.pdf>

¹⁸ Attīstītājās valstīs uzņemto kilokaloriju daudzums dienā svārstās no 2,120 līdz 3,430, bet jaunattīstības valstīs tas bieži vien ir daudz zemāks kā 2,120 kilokalorijas. Dati: The critical role of global food consumption patterns in achieving sustainable food systems and food for all, A UNDP Discussion Paper, 2012. <http://fletcher.tufts.edu/CIERP/~media/Fletcher/Microsites/CIERP/Publications/2012/UNEP%20Global%20Food%20Consumption.pdf>

eļļām un taukiem, kuru lietošana negatīvi ietekmē veselību un izraisa slimības. Starptautiskā un vietējā mērogā par veselīgu uzturu runā arvien vairāk. Liekais svars, dažādas aptaukošanās izraisītas slimības mudina speciālistus arvien vairāk runāt par uztura maiņu, akcentējot dārzeņu, augļu, salātu, pākšaugu un graudaugu iekļaušanu diētās.¹⁹

Sezonālo produktu izvēle ir nozīmīga vides resursu saudzēšanas nolūkos, jo gan produktu rūpnieciskā pārstrāde uzglabāšanai, gan to transportēšana rada lielu vides slodzi. Trūkst precīzu pētījumu par to, kādas konkrēti vides slodzes rada lauksaimnieciskā ražošana un pārstrāde Latvijā, taču ES vidēji lauksaimnieciskā ražošana ir atbildīga par 20 % ES mājstājniecību patērētās pārtikas produktu radīto SEG emisiju, pārtikas produktu pārstrādes rūpniecība – par gandrīz 50 %, izplatīšana – par 5 %, mājstājniecības – par 15 %, bet ēdināšanas iestādes – par 10 %.²⁰

Gaļas patēriņa samazināšana

Arī Latvijā dzīvnieku izcelsmes produktu ražošana ir atkarīga no globālām dzīvnieku barības (soja, kukurūza) piegādes ķēdēm. Ir zināms, ka šo produktu ražošana rada lielu slogu videi (ģenētiski modificētas (ĢM) sojas audzēšana ir saistīta ar paaugstinātu herbicīdu lietošanu) un ir viens no iemesliem Amazones mežu izciršanai un vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes

kritumam Dienvidamerikas valstīs. Tāpēc ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstība Latvijā nav iedomājama bez dzīvnieku izcelsmes produktu patēriņa samazināšanas un importētas kukurūzas un sojas aizstāšanas ar vietējiem proteīnavotiem dzīvnieku barības pašapgādes nodrošināšanai.

Bez gaļas un citu dzīvnieku valsts produktu patēriņa samazināšans nākotnē nebūs iespējams panākt pasaules iedzīvotāju pabarošanu bez pasaules resursu izpostīšanas. Gaļas nozare ir visindustriālākā pārtikas nozare, kurās dominē transnacionālās korporācijas un tās ir atbildīgas par vairāk nekā 18 % no visām CO₂ emisijām, salīdzinot – tas ir vairāk nekā rada visi transporta veidi kopā.²¹ Dzīvnieku valsts produktu samazināšana uzturā līdz pāris reizēm nedēļā ietaupītu dabas resursus, samazinātu ūdens piesārņojumu un augsņu noplicināšanos.

Pārtikas iegāde no vietējiem ražotājiem un priekšroka īsajām pārtikas ķēdēm

Tiek lēsts, ka pasaulē ģimenes saimniecību skaits pārsniedz 500 miljonus un tās pabaro 70 % pasaules iedzīvotāju.²² Latvijas laukos ir 78 tūkstoši ģimenes saimniecību, kuru pastāvēšanu nodrošina neatlaidīgs darbs un prasme saimniekot ierobežotos finansiālos apstākļos.²³ Ģimenes saimniecības ne tikai nodrošina pārtiku sev un citām ģimenēm, tās ir arī

¹⁹ http://www.v.m.gov.lv/images/userfiles/uztura_ieteikumi_pieaugusajiem.pdf

²⁰ J.Brizga, <http://www.bioinfo.lv/?satur=5&check=13347&poga=15>

²¹ Meat Atlas, Facts and Figures about the Animals We eat, 2014. http://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee_hbf_meatatlas_jan2014.pdf

²² The State of Food and Agriculture, Innovation in family farming. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2014, 9.lpp.

²³ dati: http://www.laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/article_attachments/gimenes_saimniecibu_izaicinajumi_prezentacija_2014.pdf

lauku kopienu veidotājas, vietējo kultūras vērtību, dabas resursu un apkārtējās vides saglabātājas,²⁴ tāpēc patērētāju **atbalsts ģimenes saimniecībām** - pārtikas iegāde tieši no zemniekiem – tirdziņos, tiešajā tirdzniecībā²⁵ – ir nozīmīgs atbalsts vietējai ekonomikai, lauku attīstībai un dabas resursu saudzēšanai. Papildus tam īsās pārtikas ķēdēm ir potenciāls veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ja pircējam rūp produktu šķirņu dažādība un vietējo šķirņu saglabāšana.²⁶ Ņemot vērā, ka ģimenes saimniecībām ir grūtības konkurēt ar lielizmēra ražošanu vērstiem pārtikas ražotājiem, to pastāvēšana ir atkarīga no politikas veidotāju un patērētāju atbalsta. **Tuvāks kontakts starp pircēju un ražotāju paaugstina pircēja informētību par konkrētās pārtikas ražošanas procesu, kas ir veicinošs faktors ilgtspējīgiem pārtikas izvēles paradumiem.**²⁷

Atkritumos izmestās pārtikas samazināšana

Pārtikas produktu zudums un izmešana atkritumos notiek gan pārtikas ražošanas, gan patēriņa brīdī. Trešā daļa pārtikas pasaulē nonāk atkritumos un kopā ar ražošanas procesā zaudētajiem produktiem, sastāda vairāk nekā miljardu tonnu gadā.²⁸ Latvijā nav precīzu datu par izmestās pārtikas daudzumu, informācijas

trūkuma galvenais iemesls ir nesakārtotā organisko atkritumu apsaimniekošana – lielākajai daļai iedzīvotāju netiek dota iespēja šķirot t.s. virtuves vai dārza atkritumus, līdz ar to nav skaidri zināms izmestā ēdiena apjoms. Eiropas Komisijas piedāvātie aprēķini rāda, ka 42 % no visiem pārtikas atkritumiem rada tieši mājsaimniecības atkritumi.²⁹ Katru gadu viens cilvēks miskastē vidēji izmet aptuveni 30 kilogramus dažādu produktu – pārtikas atlikumu un pārpalikumu, produktu ar beigušos derīguma termiņu un produktu, kas vienkārši vairs neizskatās svaigi. Pārtikas nenonākšana atkritumos ir iedzīvotāju rokās, tāpēc ir būtiski savlaicīgi plānot ēdienreizes un pirkumus, kā arī iespējami izmantot īsās pārtikas ķēdes - aktīvi un atbildīgi pircēji uzmanīgāk attiecas pret pārtiku un tiem ir mazāk pārtikas pārpalikumu un atkritumu.

Patērētāju – pārtikas ražotāju solidaritāte

Latvijā godīgās tirdzniecības idejas iedzīvojas salīdzinoši lēnām - 2012. gadā „Godīgās tirdzniecības” jeb Fair Trade zīmi atpazīna tikai 6 % aptaujāto Latvijas iedzīvotāju, salīdzinājumam – augstākais rādītājs bija Lielbritānijā – 81 %.³⁰ Tomēr Latvijas iedzīvotāju pārtikas grozā arvien biežāk tiek ielikti tādi produkti kā kafija, šokolāde, dažādi eksotiskie augļi, kā arī palmu eļļa, kas ir daudzu produktu

²⁴ http://www.laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/article_attachments/gimenes_saimniecibu_izaicinajumi_prezentacija_2014.pdf

²⁵ Tiešā tirdzniecība ir patēriņa preču un pakalpojumu pārdošana patērētājiem, kas balstīta uz personīgu kontaktu bāzes, galvenokārt, klientu mājās, darbā vai citās, ar mazumtirdzniecību nesaistītās vietās. (avots: <http://www.tta.lv/direct-selling/what-is-direct-selling/>)

²⁶ F.Galli, G. Brunori (eds.) (2013) Short Food Supply Chains as drivers of sustainable development. Evidence Document. Document developed in the framework of the FP7 project FOODLINKS (GA No. 265287). Laboratorio di studi rurali Sismondi.

²⁷ Dr. oec. A. Radzele-Šulce (2012). Īsās pārtikas piegādes ķēdes Latvijā. SIA "Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs" Projektu un attīstības daļa, 12/12/2012

²⁸ The critical role of global food consumption patterns in achieving sustainable food systems and food for all, A UNDP Discussion Paper, 2012: <http://fletcher.tufts.edu/CIERP/~media/Fletcher/Microsites/CIERP/Publications/2012/UNEP%20Global%20Food%20Consumption.pdf>

²⁹ Preparatory Study On Food Waste Across EU 27, Final Report, 2010: http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/bio_foodwaste_report.pdf

³⁰ Special Eurobarometer 389 Europeans' Attitudes Towards Food Security, Food Quality And The Countryside, July 2012: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_389_en.pdf

sastāvā, tāpēc būtiski atgādināt sabiedrībai godīgās tirdniecības principus – godīgu samaksu, labākus darba apstākļus, saudzīgāku attieksmi pret apkārtējo vidi, atbalstu vietējām kopienām - lai patērētāji, kad vien tas iespējams, iegādātos

produktus, kas atbalsta jaunattīstības valstu zemniekus.

Pēdējos 100 gados ir būtiski mainījies veids, kā tiek ražota pārtika. Mūsdienų lauksaimniecības sistēmas ir balstītas uz monokultūrām un ir atkarīgas no fosilo resursu, sintētisko minerālmēsļu un pesticīdu lietošanas. Pārtikas ražotāji nosaka, ko un kā mēs ēdam, savukārt pārtikas patēriņa tendences veido sabiedrības veselību un ietekmē gan pārtikas drošību, gan apkārtējo vidi un ilgtspējīgu resursu izmantošanu. Tomēr, izdarot pārdomātu un zinošu izvēli, **patērētāji var spert nozīmīgus soļus atbildīga pārtikas patēriņa un**

ilgtspējīgāku pārtikas ražošanas sistēmu veidošanā, ar savu izvēli atbalstot gan vietējo lauku attīstību, gan jaunattīstības valstu lauksaimnieku labklājību.³¹ Lai veidotu ilgtspējīgu lauksaimniecības politiku, arī ikviens iedzīvotājs individuāli var paust savu pilsonisko nostāju un pieprasīt politikas veidotājiem sabiedrības intereses atbalstošu lēmumu pieņemšanu jautājumos, kas skar godīgāku un labāku dzīvi pārtikas ražotājiem visā pasaulē.

Materiāls izstrādāts Latvijas Platformas attīstības sadarbībai projekta "Glokalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015" ietvaros ar Eiropas Savienības (90%), Sabiedrības integrācijas fonda (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas (4,58%) finansiālu atbalstu. Autore: Agita Pusvilka. Par materiāla saturu atbild tā autore un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.

Vairāk informācijas www.lapas.lv

³¹ Sustainable Food Systems, Building a New Paradigm. Edited by Terry Marsden and Adrian Morley, Routledge, 2014.

Projekta īstenotājs:

Projektu līdzfinansē:

Latvijas Republikas
Ārlietu ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonda

Projekta aktivitāšu ieviešēji:

homo ecos:

Latvijas Lauku Forumš

Latvijas Lauku Forumš